

En kostskole kan også være et safe space

Sagen om Herlufsholm har kastet en skygge over kostskolerne i Danmark, og det ærgrer både forstander, ansatte og elever på Stenhus Kostskole. Her er det mere end 30 år siden, præfeks-systemet blev afskaffet, og i dag handler ordensreglerne mest om mavebluser og faste spisetider. Vi har tilbragt en dag på kostskolen i Holbæk

Af Lærke Cramon • Foto: Magnus Hove Johansson

10

Ude fra hovedvejen viser et skilt med Stenhus' særlige våbenskjold vej til den mere end 100 år gamle kostskole, hvis prangende hvide bygninger gemmer sig inde bag de høje blodbøge. Et sværd og en fakkel på en kongebå baggrund omkranset af Grundtvigs storladne ord: »dag og daad er kæmperim« udgør våbenskjoldet, som også – i ret stort format – er malet på selve kostskolens facade.

Klokken er lidt over syv, morgensolen skinner så stærkt, at det næsten gør ondt at se på de hvidkalkede bygninger, og ind på gårdspladsen svinger forstanderen gennem 24 år, Knud Erik Schack Korsbjerg. Han har sin egen faste parkeringsplads, ligesom der ifølge et skilt også er reserveret en plads til 'Guldkarsten', hvem end der mon ankommer til kostskolen i den.

Vi er taget en dag på kostskole, nærmere bestemt Stenhus Kostskole i Holbæk, hvor knap 80 elever i alderen 14-20 år bor, spiser og studerer. Anledningen til besøget er Herlufsholmsagen og den skygge, TV 2-dokumentaren har kastet over hele det danske kostskolemiljø. Historier om tæsk med bæltter, slåskampe, krænkelser, der er blevet filmet, og overgreb med fingre i numsen har fået både politikere og organisationer til nu at kræve alle kostskoler undersøgt. I det mindste for at få fjernet »den tvivl, der måtte være«, som formanden for Danmarks Private Skoler har udtrykt det.

For hvad er det egentligt, der foregår inde bag kostskolernes mure? Hvad er det for nogle børn, der i dagens Danmark bliver sendt på kostskole? Og eksisterer der her nogle særligt gode betingelser for udvikling af en kultur, der er præget af forræelse og krænkelser? Det vil vi prøve at finde ud af.

Sidste skoledag

Dagen på kostskolen starter med en sirene. Klokken 07.30 trykker køkkendamerne på en knap, som får den til at lyde ud over kostskolens gange. For nogle elever betyder det, at morgenmaden er serveret. For andre fungerer sirenen som en alarm, der får dem til at vælte ud af sengen og op til morgenmaden i nattøj og morgenhår.

I spisesalen bliver eleverne taget imod af kostin-

Efter aftensmatten har eleverne på kostskolen fri og kan selv bestemme, om de vil se fodbold i fællessalen, hygge sig på værelserne eller gå en tur. William, Mine og Amine snakker om at tage ud og købe koldskål

spektøren Lisbeth Nöhr, som med et stort smil hilser med et »godmorgen« efterfulgt af hver enkelt elevs navn. Hun er en slags kostskolemor, som spiser sammen med eleverne, sørger for, at de passer deres skole, og tjekker, at de gør ordentligt rent på værelserne. Men det er også hende, der putter dem, holder øje med, at der ikke er noget natterend, og har meget af kontakten med deres forældre.

»Godmorgen Dánial, så blev det sidste skoledag, hva?«, siger hun til en ung mand i hawaiiskjorte og med blomsterkrans om halsen. Dánial Suma Poulsen er med sine 20 år en af kostskolens ældste elever. Han har gået på Stenhus i fire år og kom hertil fra Færøerne for at spille fodbold.

»Jeg har været meget glad for at gå her,« fortæller han hen over morgenmaden. »Jeg er blevet voksen her, jeg har lært at vaske tøj og passe mine aftaler, men nu er jeg også klar til at komme videre og blive mere fri,« siger han.

Dánial Suma Poulsen går i 3. b på Stenhus Gymnasium, som også ligger her, men han er den eneste 'kostelev' i klassen, som modsat sine klassekammerater, der tager hjem til deres forældre, når skoledagen er slut, bliver på kostskolen, hvor han har sit hjem. I dag skal han fejre sidste skoledag. Så begynder læseferien, og efter eksaminerne skal han tilbage til Færøerne og formentlig arbejde på en tankstation, indtil han finder ud af, hvad han så skal.

»Vi har også en fødselsdag,« afbryder Lisbeth Nöhr snakken ved bordene. »Så lad os rejse os og synge.«

Alle rejser sig, men det er ikke en af de velkendte fødselsdagssange, eleverne bryder ud i. Stenhus har nemlig sin helt egen remse, som eleverne rejser sig og synger, når der er noget at fejre.

»Rik Tik
Rik Tik Tik
Hopsa Hopsa Hey
Rip Ray
Rip Ray
Rather Ray
Rather Ray
Stenhus Stenhus Stenhus,« messer de.

»Super, jeg går lige ned og vækker de sidste, og så

er jeg tilbage,« siger Lisbeth Nöhr og forsvinder ned mod drengeværelserne.

En af reglerne på Stenhus er, at man deltager i morgenmaden. Gør man ikke det, eller kommer man for sent, bliver man sat til at vaske op om aftenen som straf. Og kommer man for sent tre gange i læseferien, hvor motivationen for at stå op klokken 07.30 er lav, bliver man sendt hjem en uge på »tænkepause«, som Lisbeth Nöhr kalder det.

De barske gamle dage

På gangene passerer hun en række gamle sort-hvid-fotografier fra begyndelsen af 1900-tallet, hvor Stenhus udelukkende var en kostskole for drenge og mænd. På nogle af billederne poserer de unge mænd, ulæstelig klædt i plusfour-bukser med knæstrømper, jakke og slips. På andre er de iført overalls og er i gang med noget praktisk udendørsarbejde.

Og det viser selve grundtanken bag kostskolen, som i 1906 blev grundlagt af pædagogen Heinrich Edvard Hass. Han drømte om at udklække en ny generation af viljestærke og handlekraftige borgere, som kunne blive fremtidens ledere og iværksættere. Og modsat de slapsvane, han mente, den traditionelle skole fremkaldte med sit evindelige terperi, ville han undervise mindre og opdrage mere. Han var nemlig dybt bekymret for de unge, som uddannede sig i en osteklokke, der ikke havde noget at gøre med det virkelige liv, og samtidig mente han, at familien ofte svigtede i opdragelsen.

Derfor indrettede han hverdagen på Stenhus således, at der var teoretisk undervisning om formiddagen og praktisk arbejde og håndværk om eftermiddagen. Netop derfor står der »dag og daad er kæmperim« på våbenskjoldet som en påmindelse om, at det ikke er nok at have det hele i munden.

»Det var barske tider dengang,« siger Lisbeth Nöhr og stopper op ved et af billederne.

Hun fortæller, at kostskolen for et par år siden havde besøg af en tidligere elev, en ældre herre på 87 år, som efter sit syv år lange kostskoleophold var flyttet til USA.

»Han sagde, at det var meget vigtigt for ham at vende tilbage og se det sted, han havde hadet hver

evig eneste dag,« siger hun og fortæller, hvordan eleverne med åben mund og polypper havde lyttet til hans historier om vold, ydmygelser og daglige tæsk fra både lærere og elever.

»Alligevel var han taknemmelig for tiden på Stenhus, fordi den havde lært ham så meget. Det kan jo godt undre, men sådan sagde han i hvert fald,« siger hun.

Diplomatbørnene og de anbragte

Tilbage i spisesalen begynder eleverne at rydde af og gå ned på deres værelser for at blive klar til skoledagen. Modsat Herlufsholm, som har sovesale ud fra en tanke om, at det giver et stærkt sammenhold at sove sammen, har langt de fleste elever på Stenhus deres eget værelse.

»Det er meget lækkert,« siger en elev, men i et lille mørkt kælderum vidner skriften på væggen om, at det ikke er alle tidligere elever, der har haft det sådan. »Denne jordhule egner sig overhovedet ikke til menneskeligt tilstedevær« står der ridset ind i den hvide kalkmur efterfulgt af datoen »7/12 1972«.

Drengene er ikke meget for at vise deres værelser frem. »Der lugter sygt klamt,« er der én, der svarer, og en anden undskylder sig med, at »det roder over det hele«. Amine Lübcke på 16 år vil gerne vise sit værelse frem. Det er lille, men hyggeligt. Hun har en seng, et vindue, et skrivebord, et skab og en hylde. På væggen hænger der billeder af folk, hun holder af, og luften er tung af sød parfume.

På Stenhus tildeles man værelser efter anciennitet. Amine Lübcke har kun gået her et år, derfor er hendes værelse lille, men lidt længere nede ad gangen bor en pige, som har gået her i flere år, og hendes værelse er dobbelt så stort og med to store vinduer ud mod bøgetræerne.

Siden 1947 har der gået piger på Stenhus. Før da var det udelukkende en kostskole for drenge. Og hvor det oprindeligt var tænkt som en eliteskole, der også var finansieret af rige, lokale godsejere, er det i dag en mere broget flok, som går her. Helle Kold Thomsen arbejder i køkkenet, og det har hun den 2. august gjort i fyrré år. Hun er derfor en slags førstehåndsvidne til den forandring, Stenhus Kostskole har gennemgået,

for hun har lavet mad til eleverne helt tilbage fra dengang, der stadig var et præfeks-system.

»Dengang var det os, der serverede for diplomatbørnene og de riges børn,« siger hun. »Vi dækkede bord og kørte med to retter, og når eleverne var færdige, kunne de nøjes med at samle service sammen for bordenden.«

Den går ikke i dag. Nu skal eleverne selv øse op på tallerkenerne, ligesom de også selv skal rydde af.

Ligesom bordskikken er blevet demokratiseret, er elevsammensætningen i dag også mere mangfoldig. Der er stadig børn fra velhaverhjem på Nordkysten, som bevidst har valgt Herlufsholm fra, og der er også stadig diplomatbørn, hvor forældrene arbejder i udlandet, men gerne vil give deres børn en dansk uddannelse. Stenhus Kostskole tager elever helt ned til 5. klasse, og det er stort set altid børn af forældre, der arbejder i Asien og sender børnene på kostskole i en tidlig alder, fordi det asiatiske skolesystem har ry for at være barskt og konkurrencepræget. Derudover er her mange elever, som kommer for at dyrke fodbold eller basketball på højt niveau; udenlandske børn, som kommer på grund af gymnasiets internationale linje; og så er der nogen, som trænger til luftforandring, samt en håndfuld kommunalt anbragte børn.

»Men jeg har faktisk ingen idé om, hvem der er børn af rige, og hvem der er anbragte. Det er ikke noget, man mærker længere, og det er ikke noget, der fokuseres på,« siger Helle Kold Thomsen.

Hun har set TV 2-dokumentaren *Herlufsholms hemmeligheder* og er forfærdet over, at sådan en kultur har kunnet få lov til at eksistere.

»Tænk, at der er voksne, der har fortalt børn, at det bedste, de kan gøre, er at glemme. Det kan jeg slet ikke holde ud,« siger hun.

Dokumentaren har fået hende til at tænke tilbage på dengang, hun startede, og hun har spurgt sig selv, om sådan en volds- og mobbekultur også kunne have eksisteret her.

»Men nej,« siger hun. »Hverken dengang for 30 år siden, hvor vi havde et præfeks-system, eller i dag kan jeg i min vildeste fantasi forestille mig, at sådan noget foregår.«

– *Hvorfor kan det ikke ske her?*

»Fordi vi har nogle ekstremt kvalificerede voksne, som ikke tillader mobning. Og hvis det sker, bliver der taget hånd om det med det samme, så det ikke vokser sig til noget, man lige så stille bare accepterer,« siger Helle Kold Thomsen og forsvinder ud i køkkenet.

Lidt som et »safe space«

Udenfor i solskinnet er 3.g'erne klædt ud og i gang med at spille rundbold på atletikbanen, der for mange år siden blev gravet ud med håndkraft af eleverne på Stenhus Kostskole. Det tog dem flere år at flytte de omkring 11.000 kubikmeter jord, der skulle til, og i kostskolens arkiver kan man læse, hvordan eleverne betragtede det som rent slavearbejde. I dag løber udklædte unge euforisk rundt og fejrer sidste skoledag inden læseferien. Nogle af gymnasieeleverne har øl i tasken, som de diskret tager en slurk af i ny og næ. Dánial Suma Poulsen er her også. Han står og pjatter med en veninde, som har taget en enorm badering, der ligner en donut, om livet, og som mener, at hun har årets bedste udklædning.

Da sagerne om Herlufsholm for et par uger siden begyndte at vælde frem, talte Dánial Suma Poulsen meget med sine kostskolekammerater om det. Han gik også til en af de voksne og spurgte kostinspektøren Jack Broe Larsen, om sådan noget også kunne ske her på Stenhus.

»Men Jack sagde til mig, at det troede han ikke. Det ville chokere ham meget,« siger Dánial Suma Poulsen. »Og han sagde også, at han håber, at vi altid vil komme til ham og fortælle det, hvis vi oplever noget, der ikke er rart.«

– *Kan I så det, altid komme til de voksne?*

»Altid. Vi er meget tætte, og de kender os rigtig godt. Jeg føler også, at de ved alt, hvad der foregår her. Måske netop fordi vi ikke er så mange. Derfor føler jeg også, at det, der er foregået på Herlufsholm, det kunne ikke ske her.«

Oppe i spisesalen, hvor der netop er sat bagt laks frem til frokost, er sagerne fra Herlufsholm også noget, der optager eleverne. Ved et bord sidder Iben, Mathilde, Mine og Amine og taler om historier, de har hørt om Herlufsholm. Mathilde Outzen på 15 år,

Venstre: Førhen var Stenhus Kostskole for de riges børn. I dag kommer eleverne mange steder fra. Nogle er velhaverbørn, andre er anbragte, børn af udenlandsdanskere eller unge, der trænger til luftforandringer

Miden: For forstanderen Knud Erik Schack Korsbjerg er det vigtigt, at børn ikke opdrager børn. Det er de voksne, der sætter rammerne. Ellers risikerer man den Fluernes Herpespsykologi, som ligger i præfeks-systemet, siger han

Højre: Stenhus Kostskole blev grundlagt i 1906 af pædagogen Heinrich Edvard Hass. Han drømte om at udklække en ny generation af viljestærke og handlekraftige borgere

Kostskoler i Danmark

En kostskole er en skole, hvor eleverne er bosiddende på skolen, og er typisk for 12-21-årige elever. Kostskolerne opstod på et tidspunkt, hvor der var langt til gymnasiet, og hvor det derfor gav mening, at eleverne kunne bo på skolen. Selv om der findes en del kostskoletilbud i Danmark, er kostskolerne aldrig rigtig slået igennem herhjemme på samme måde som for eksempel i England.

som går her, fordi det gik dårligt med skolegangen i Hvidovre, fortæller om en dreng, der angiveligt flere gange om dagen blev sat til at cykle ærinder for de store drenge på Herlufsholm. Hvis ikke han gjorde det, ville han få tæsk.

»Det er jo bare fuldstændig fucked up,« siger hun.

Veninderne nikker, og 15-årige Mine Egebjerg, som går på kostskole, fordi hun »trængte til at komme hjemmefra«, siger, at hun virkelig er glad for, at der ikke er sådan nogle hierarkier her.

»De ældre bestemmer ikke over de små. Faktisk får vi at vide, at vi både skal være en slags storesøstre og lillesøstre, og at vi alle sammen er en stor kostskolefamilie.«

»Det føles lidt som et *safe space* at være her,« supplerer Iben Nørrvang på 16 år, som går på kostskole, fordi der ikke er nogen uddannelsesstilbud for hendes aldersgruppe på Sejerø, hvor hun er fra.

»Selv om vi er meget forskellige, er vi jo sammen om at flytte hjemmefra, og vi kender alle sammen godt reglerne for fællesskabet, som er, at vi skal være ordentlige ved hinanden.«

– *Hvilke regler er her ellers?*

»Der er regler for vores tøj,« nærmest råber flere af pigerne samtidigt.

På Stenhus har eleverne aldrig gået i uniform. Grundlæggeren Hass mente ikke, at uniformer var for børn, men det afholdt ham dog ikke fra at have holdninger til elevernes beklædning. Han slog til lyd for en varm og praktisk dragt, der var til at røre sig i, og han fandt det forargeligt, at unge kvinder strammede deres figurer ind i korset, så de ikke kunne bevæge sig frit. I dag hænger der en seddel på tavlen i spisestuen med nutidens beklædningsreglement. Det lyder: ingen kasketter, huer, hætter, mavebluser eller korte shorts.

Både Mine og Mathilde har prøvet at blive sendt på værelset for at skifte tøj. Mine Egebjerg var for nedringet. Mathilde Outzen viste med egne ord »en centimeter bar mave«.

»Så vil jeg næsten hellere bare gå i uniform, end at andre skal gå og bestemme, om mit tøj er okay,« siger hun.

Ellers er der regler om sengetiderne, som hedder 22.30 i hverdagene, hvor kostinspektøren går rundt og siger godnat og tjekker, at alle ligger i deres senge. Der er også regler for, hvor længe man må være ude i weekenden, ligesom alkohol, tobak og snus er forbudt, og spisetiderne er nogle, der skal overholdes. Ellers bliver man sat til at vaske op.

Lukkede systemer

I en anden fløj sidder Knud Erik Schack Korsbjerg og lytter til dæmpet klassisk musik, mens han arbejder. Da han blev forstander for 24 år siden, gik han i gang med at afskaffe alle former for ritualiseret vold og mobning. Præfeks-systemet var allerede afskaffet, da han trådte til, men der var for eksempel stadig reminiscenser af et optagelsesritual, som ifølge forstanderen mest af alt lignede *waterboarding*.

»De nye elever fik et håndklæde eller en T-shirt trukket over hovedet, og så blev de ellers skubbet ind under den kolde bruser,« siger han. »Den slags kan vi ikke have noget af. Vi er en boglig skole med et vist niveau, men det skal være rart at gå her, og derfor er glæde en værdi på Stenhus,« siger han og fortsætter: »Man skal være glad, når man står op, og man skal være glad, når man går i seng. Fællesskab er også en værdi. Det skal være stærkt, men desværre har vi med Herlufsholm set, at det også kan blive for stærkt og lukket om sig selv.«

Sagen om Herlufsholm har fået ham til at tænke nøje over, hvordan Stenhus undgår, at sådan en kultur får lov til at vokse frem. Fra det nye skoleår kommer der for eksempel til at være en særlig whistleblowerordning, for han anerkender, at hvor der er unge mennesker, er der også risiko for grænseoverskridelser, hierarkier og mobning.

Det er Ning de Coninck-Smith enig i. Hun er professor ved DPU, Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse ved Aarhus Universitet, og så er hun ekspert i både skolehistorie og barndomshistorie. At kalde hende landets førende skolehistoriker er ikke

nogen overdrivelse. Alligevel nærmest undskylder hun over telefonen, at hun ikke ved så meget om kostskolerne i Danmark, da de er en del af det private skolesystem, som vi ikke har stor indsigt i, da det er langt mindre kontrolleret og transparent – noget, som ifølge historikeren i sig selv er »tankevækkende«.

I forbindelse med sagerne fra Herlufsholm har hun til DR udtalt, at »nu er det så Herlufsholm, men det kunne måske lige så godt være en af Danmarks andre kostskoler«.

»Og det mener jeg,« siger hun. »Jeg vil endda brede det så langt ud, at jeg ikke tror, eleverne på Herlufsholm er hverken værre eller bedre end elever alle mulige andre steder. Hvor unge mennesker er, sker der ting og sager – og ikke kun på kostskoler,« siger hun og henviser til de udskældte 'putte-fester', hvor gymnasieelever i hovedstadsområdet mødes og fester i Jægersborg Dyrehave, og Umbrella-sagen, hvor politiet sigtede mere end 1.000 – hovedsageligt unge – for at dele seksuelt krænkende materiale.

»Det er forfærdeligt, hvad der er foregået på Herlufsholm, men vi må altså ikke tro, at den slags kun kan ske for unge, der er opdraget af barnepiger i udlandet i villaer med store, blå swimmingpools,« siger hun. »Vi skal passe på, at vores fordomme ikke løber løbsk, bare fordi det er Herlufsholm. Så det er rigtig vigtigt at få sat skolens kultur under lup – så alle kan blive kloge og lære af det, som er sket.«

Knud Erik Schack Korsbjerg er ikke enig i, at de ting, vi har set på Herlufsholm med ritualiseret vold, mobning og krænkelse lige såvel kunne finde sted andre steder – på Stenhus, for eksempel.

»Herlufsholm er i en liga for sig. Det er så specielt et lukket system, man har kørt der, at det slet ikke ligner den måde, vi andre driver kostskole på,« siger han og fortæller, at han er ærgerlig over den skygge, sagerne kaster over hele kostskolemiljøet.

Ligesom på Herlufsholm er der også på Stenhus tradition for, at flere generationer af samme familie går på skolen, og det skræmmer Knud Erik Schack Korsbjerg, at forældre, som selv har kendt til kulturen på Herlufsholm, har valgt at sende deres egne børn samme sted hen.

»Men der er jo et begreb for den slags,« siger han. »Sociologen Niklas Luhmann brugte begrebet *auto-poiese* om systemer, der lukker sig om sig selv og forsyner sig selv. Man kan jo næsten ikke komme det tættere, hvad der er sket på Herlufsholm.«

Han nævner som eksempel, at forældrene til de fire elever, der tilbage i november blev bortvist for krænkelse, mener, at deres børn blev uretmæssigt bortvist, fordi børnene angiveligt ikke har gjort andet end det, der stemte overens med normen og kulturen.

»Det siger noget om, hvor langt man er nået i det der lukkede system,« siger Knud Erik Schack Korsbjerg.

Det er netop dét – et lukket system og en normalisering af voldskulturen – der er skyld i råddenskab på Herlufsholm, ikke kostskolen som fænomen, siger han. Derfor mener forstanderen også, at det er »at skyde gråspurve med kanoner«, hvis man skal til at undersøge alle kostskoler, sådan som flere partier – blandt andre De Konservative og Enhedslisten – har sagt, at man bør.

»Vi har ikke noget at skjule. På Stenhus Kostskole har vi rent mel i posen, så de må gerne undersøge os, men jeg synes faktisk ikke, der har været meget andet end tilsyn siden Havregården,« siger han og refererer til afsløringerne om vold, stofmisbrug og seksuelle overgreb blandt børn på Havregården Kostskole i Gilleleje, som i 2020 lukkede permanent på grund af problemerne, der havde stået på i årevis.

»Og hvis man reelt mener, at der er en udfordring med kostskolerne, skal vi så ikke også have undersøgt landets 240 efterskoler?«

Af med hættten

Udenfor har elever viklet stammerne på de gamle træer ind i blå og gule stykker stof for at vise støtte til Ukraine. Imellem træerne kommer læreren Christian Holst gående med en fodbold under armen. Han er tidligere fodboldspiller og har spillet 50 landskampe for Færøerne. Nu underviser han i fodbold og dansk

Hvad skal vi med utopier?

Er konkrete udkast til det samfund, vi ønsker at erstatte det kapitalistiske med, formålsløse drømmerier, eller er de nødvendige pejlemærker, der kan opildne revolutionære begær? Temaet for andet møde i Informations antikapitalistiske studiekreds var utopier

Af Søren Mau • Illustration: Silke Hoelgaard

Det er ikke uden grund, at antikapitalister har en lang tradition for at være yderst tilbageholdne med beskrivelser af det ideelle samfund. Antiutopismen går tilbage til Karl Marx, der var ude med riven efter sin samtids 'utopiske socialister', som ifølge ham var verdensfjerne intellektuelle uden forbindelse til den eneste sociale kraft, der faktisk ville være i stand til at gennemføre radikale samfundsforandringer: proletariatet.

»Alle må indrømme over for sig selv, at de ikke har nogen præcis idé om, hvad der skal ske,« skrev Marx til en ven i 1843: »På den anden side er det netop den nye retnings fordel, at vi ikke på dogmatisk vis foregriber verden, men derimod finder den nye verden gennem kritikken af den gamle.«

I sin bedste udgave er den marxistiske modvilje mod utopier et udtryk for en insisteren på demokratiske processer, en tro på massernes visdom, og en sans for den revolutionære situations singularitet: Progressiv samfundsforandring består ikke i, at intellektuelle udformer et ideal, der dernæst kan implementeres overalt – det må derimod være op til det kæmpende proletariat selv at skabe et nyt samfund ud fra den økonomiske, politiske og kulturelle situation, de befinder sig i, og de specifikke problemer, der opstår i den revolutionære proces. Dertil kommer, at utopier har en tendens til at skabe unødvendige uenigheder og splittelser i politiske grupper, der ellers ville være i stand til at gøre samlet front mod en fælles fjende.

Hitech-kommunisme

Der er altså rigeligt med grunde til at holde den utopiske forestillingsevne i kort snor. Alligevel er det, som om vi har brug for utopierne, ikke kun for at svare på kritikernes evindelige 'jamen, hvad vil I sætte i stedet?', men også fordi konkrete ideer om det gode samfund kan vække begejstring, få os til at mærke længslen efter et bedre liv, opildne revolutionære begær og styrke troen på, at en anden verden faktisk er mulig. Den utopiske impuls er på vej tilbage på den tænkende venstrefløj, og til andet møde i Informations studiekreds 'Efter kapitalismen' var der da også generelt en positiv indstilling over for utopier.

Studiekredsen handlede blandt andet om en af de mest om diskuteret utopier i de seneste år, nemlig ideen om en fuldt automatiseret luksuskommunisme, der opstod som et slags slogan i 2014, og senere blev udfoldet i Aaron Bastanis bog *Fully Automated Luxury Communism: A Manifesto* fra 2019. Ideen er kort fortalt, at vi står på tærsklen til en teknologisk revolution, der vil gøre det muligt at etablere et hitech-kommunistisk overflodssamfund, hvor ingen længere behøver at arbejde. For nogle repræsenterer ideen et tiltrængt opgør med venstrefløjens skabs-

konservere teknologiskepis og romantiske modernitetskritik, mens det for andre udgør en ukritisk overtagelse af en borgerlig fantasi om tekniske løsninger på politiske problemer.

Et feministisk perspektiv

Et medlem af studiekredsen bemærkede, at den tech-begejstrede kommunisme har noget drengerøvsfantasi over sig – en kritisk pointe, der flugtede godt med de vigtige feministiske indsigter, som aftenens gæst, Emma Holten, bragte til bordet. Med udgangspunkt i feministisk økonomi talte Holten blandt andet om den kapitalistiske nedvurdering af kvinders omsorgsarbejde – en form for arbejde, der ofte ikke kan organiseres gennem de markeds kræfter, der ifølge forsvarere af kapitalismen skulle være en universalnøgle til koordinering af alle menneskelige aktiviteter, men som heller ikke rigtigt passer ind i den luksuskommunistiske idé om automatisering som vejen til et frit samfund.

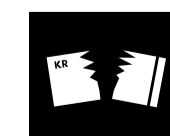
Fra et feministisk perspektiv er der måske mere at komme efter i den vision om en demokratisk planøkonomi, som økonomihistorikeren Aaron Benanav gennem en kritik af tech-utopier formulerer i bogen *Automation and the Future of Work* fra 2020, som studiekredsen også havde på programmet. Ifølge Benanav er en af de afgørende fordele ved at afskaffe markedøkonomien nemlig, at det gør det muligt at overskride adskillelsen af det lønede og det ulønede arbejde, og gennem demokratiske beslutningsprocesser sikre den fulde sociale anerkendelse af det reproduktive arbejde.

Det kan ske ved at oprette nye politiske institutioner, hvor vi kan træffe beslutninger om brugen af vores fælles ressourcer – og her kan graviditet eller børnepasning på lige fod med eksempelvis landbrugs- og industriproduktion indgå i opgørelsen af den totale samfundsmæssige arbejdstid, som vores fælles reproduktion kræver.

Efter to møder om henholdsvis kapitalisme og utopier går studiekredsen nu videre til at diskutere den afgørende proces, der står imellem de to: revolutionen. Det kan du læse om i næste uge.

modernetider@information.dk

Samfundet efter kapitalismen

Det er mislykkedes før, men vi prøver igen: Information har sammen med Søren Mau indledt en studiekreds om, hvordan man indretter et samfund, som ikke er kapitalistisk. Følg med her

I gamle dage risikerede eleverne på Stenhus Kostskole et par på skrinet, hvis de kom for sent. I dag er det opvasken, der bliver truet med, og elever, der har sovet over sig, er derfor altid at finde i køkkenet sidst på dagen

på Stenhus og er på vej ned til fodboldklassen 10. S, som skal arbejde med deres synopsis forud for danskeskemaen.

»Tag hættten af,« siger han til William Nielsen på 16 år, som sidder foran kateteret med hættten på sin Ice Cube-trøje trukket op.

»Men jeg har lige fået hevet en visdomstand ud,« siger han. »Min kind er sygt hævet.«

Det er Holst ligeglad med. Hættten skal af.

William Nielsen fortæller, at hans mormor for nylig bekymret spurgte, om det var ligesådan at gå på Stenhus, efter hun havde set Herlufsholm-dokumentaren.

»Men hun blev glad, da jeg fortalte, at sådan er det slet ikke her,« siger William Nielsen.

I klassekammeraten Victor Philberts familie er der ikke blevet talt om dokumentaren. Han er fra den østgrønlandske by Tasiilaq og kom til Stenhus allerede som 14-årig, fordi han gik »på en lorteskole«, hvor han ikke lærte »noget som helst«. Han skal til danskeskemaen i DR-dokumentaren *Byen, hvor børnene forsvinder* fra 2019, der handler om hans egen fødeby og de mange selvmord, der er blandt børn og unge.

»Bare her i maj måned er tre, jeg kender, døde. En blev dræbt, en anden døde af kræft, og i sidste uge begik en veninde selvmord,« fortæller han. »Det er lidt en tabt by, men jeg kunne godt lide at bo der. Der er vanvittigt smukt, og selv om jeg ikke skal tilbage dertil og bo, kan jeg indimellem godt savne den,« fortæller han.

Sagerne fra Herlufsholm har ikke fået ham til at gå og spekulere på, om der findes en særlig kostskolekultur, som danner grobund for mobning og vold. Han er mere optaget af problemerne derhjemme og kender personligt mange, der har problemer med vold og voldtægt og alkohol, fortæller han. Når skolen snart er slut, skal han tilbage til Grønland og gå i gymnasiet i Nuuk.

»Jeg vil hellere blive her, men niveauet i gymnasiet er for højt, og jeg vil ikke både kunne følge med i undervisningen og passe min fodbold, så nu tager jeg gymnasiet i Grønland, hvor niveauet er lavere, for så kan jeg også spille fodbold på U19-landsholdet ved siden af,« siger han og vender blikket mod computeren.

Om eftermiddagen bliver der læst lektier på værelserne, spist fransbrøds madder og drukket te. Nogle

træner basketball, andre går i fitnesscenteret, og i festsalen har Holbæks balletakademi indfundet sig og træner både plié og piqué, mens den klassiske musik flyder ud af højttalerne i det elegante rum med blå paneler, sprossede ruder, balkon og lysekroner.

Klokken 18 *sharp* er der aftensmad. Helle Kold Thomsen og resten af køkkenet har lavet »rigtig farmormad«, som en af eleverne siger om buffeten, der bugner af flødekartofler, hakkebøffer, bearnaisesovs og culottesteg. Flere af eleverne tager to gange – især basketdrengene kører det ene bjerg mad ned efter det andet.

Efter maden skal de elever, som sov over sig i morges, vaske op. De andre går tilbage til værelserne og gør rent og hænger ud. William Nielsen banker på døren til Amines værelse, og også Mine kommer ind og smider sig på sengen.

»Skal I ikke med i Netto og købe koldskål?« spørger William, der på grund af visdomstanden, som han fik hevet ud, kun må spise flydende ting.

Amine spørger, om hun må se såret i hans mund og lyser med sin lommelygte ind i gabet på William, selv om hun ikke rigtig tør kigge.

Bagefter går de på kunstgræsbanen og spiller fodbold. Mens nogle tackler hinanden og ruller rundt på græsset, går andre lidt væk for at lave en TikTok, inden de klokken 22.30 skal være tilbage på deres værelserne.

»Man har bare at være der, når kostinspektørerne banker på og siger godnat,« siger Mathilde Outzen.

– Ellers hvad?

»Så får man en advarsel. Måske bliver man sat til at vaske op, men det er nok også den eneste straf, der rigtig bliver brugt her.«

lora@information.dk